

ועוד לחקר הגבולות

(כמה פרטים לתשובתו של ח. ברידלרמא לרשימתי לחקר הגבולות)

(א) לענין התרגומים. המבקר מרחיב את התחום שנדרתי, וכינס גם את תרגום נביאים וכתובים, כדי להעלות "שתים שלש עדויות" לתרגום נחל מצ' רימנילס, ומוסיף משלו "בנביאים אין כל תרגום לנחל מצרים כי יונתן לנביא אינו מוסיף את השמות כמוהו כאונקלוס על התורה". אולם הנכון הוא, שיונתן לנביאים מחדש מאות שמות ולא זו בלבד, יודע הוא להבדיל בתרגומו בין שיחור שבישעיה ב"ג נ', ירמיה ב', י"ח, לבין שיחור שביהושע י"ג, ג' (כתובים שבהם בא המבקר לנגח רשימתי).

(ב) לדברי רש"י ראשית יש לתמונה על ציטט מפירושו לדברי הימים, בשעה שנודע ומפורסם שפירוש לדברי הימים לא כתב רש"י כלל וכלל. וטועה מבקר, כי כשם שטעו כבר קדמונים לפניו — שחשבו במוחו — שרש"י מתכוון לנילוס ובאמת הדבר אינו כן. ובכך בירר ב"ו וויללער (במאמרו ב"השחר" החמישי) בהערות נבוחות וישרות שכונתו של רש"י ושל התרגומים לוואדי אל-ערש, וכך כבר לפניו, הרדב"ו בחות דעתו על רש"י לבמדבר ל"ד ג' (ראה גולדהאר "אדמת קודש" דף ה' בחזרה).

(ג) הסתירה שנילמתי בין דברי מחבר "הנב" ומחבר "לחקר הגבולות" עומדת וקיימת, ולא תישב אותה גם התוספת שהביא המחבר-המבקר, שכן אותה תוספת לקוחה מלח במלח מספרו של פלמר, צום שווי פלאטץ דער פירציגערלינגען וויססענץ וואנדערונג ישראל'ס" עמ' 221, ואטו בפלמר עסקינן?

(ד) ולענין התרעומת על מקורות הלוחות והטבלאות. תרעומת זו יש לכוון כלפי נאסה, כותב הסקירה ב"צייטשריפט דעם דויטשען פאלעסטינא פערזינס". אני רק קורבתי "עדות מר חוק" זו לקורא העברי. אשמתי היא ואשאנה.

(ה) מקיים אני את השגתי על היותו של מנחם בכתבי היתדות עם כרכא דבר סניגורא שבתרגום. כשם ש"שלמ נאסר לא היה חוקר ואין צריך לומר מבקר אלא כובש בלבד" כך גם בר-דנאסא חוקר ואין צריך לומר מבקר אינו עלול להיות כובש לבבות לזיהוי כזה, וביחוד שתהיה הוכחות שהוא דוגל בשמן, הוא מכיא הלצות, ולהביא דיל אמרות מלקוט שמעוני, הנאות לבשעצמן, אבל אין ענין לכאן.

(ו) על גולדהאר כתבתי בסך הכל חמש מלים, להיינו שספרו הוא "דוגמה קלסית לזיהויים פורחים באויר", ומכיון שמבקרי מתוך שהפליג בשבחו בא לידי אמירה זו "אמנם כן אין הלכה כגולד" האר וזיהויים פורחים באויר", הרי שפניעתי לא קטנה משלי ואדרבא, היא גדולה יותר, שכן הוא בא לנגותו מתוך שבח. ואנכי, לזיהויים פורחים באויר של גולדהאר לא נרמה השיטה "העושה את דמיון השמות שבמקרא ובפי הערבים יסוד מוסר לזיהויים", שכן עשה למשל, בעזרתה, רובינון גדולות, ומפיו אנו חיים עוד היום, אלא הסיבה לזה, לפי עניות דעתי, המנחה הבולטת גם מהסכמות נאוני ישראל העוסקות שעלי ספרו, ומחמיכת "ידאי ד' שבאשכנז", והרצון להיות ממשיך ראוי ל"הרב הנאון כמוהר"א הלוי שליט"א שקדש שם ישראל ברכים בספרו הנפלא "דורות הראשונים" — ש"רב את ריב האמת והחזיר את העט" דה לראש חבו"ל" (מתוך "תעודות נאוני ישראל" שבראש הספר).

נ. קרסל